

Joan Brines i Blasco*
Carme Pérez Aparicio*

A L'OMBRA DE LA MONARQUIA. ESPLENDOR I OCÀS DE LA FAMÍLIA VIC**

L'estudi de la noblesa ha estat una de les aportacions més significatives de la recent historiografia hispànica, en general, i valenciana, en particular. Sense oblidar l'ampli tractament donat a aquesta darrera per Martí de Viciana o Gaspar Escolano en les seues respectives Cròniques, ni l'obra específica d'Onofre Esquerdo o el Tractat de Madramany, el ben cert és que l'interès per aquest col·lectiu va desaparèixer a les darreries del Set-cents i ha tardat gairebé dos segles en reparèixer¹. Encara que no es poden menysprear els treballs del baró de San Petrillo o altres aïllats sobre algunes famílies nobiliàries, apareguts en la primera meitat del segle XX, ha estat en el context de la renovació historiogràfica esdevinguda en el darrer terç de la centúria, quan els historiadors han girat els seus ulls sobre el grup social que des del punt de mira econòmic, social i polític va gaudir d'un protagonisme indiscutible en el procés històric que arrenca de la conquesta del Regne de València per Jaume I i acaba amb la Revolució Burgesa.

* Universitat de València.

** Aquest treball forma part del Projecte d'Investigació "Élites de poder y relaciones sociales en la Valencia Moderna" (BHA2002-01075) subvencionat pel Ministerio de Ciencia y Tecnología, amb financiació FEDER.

¹ VICIANA, M. de, *Crónica de la ínclita y coronada Ciudad de Valencia y de su Reyno*, Valencia, 1564. Hi ha una edició facsímil amb estudi preliminar i índex a càrrec de S. García Martínez, Valencia, 1972. ESCOLANO, G., *Década Primera de la Historia de la insigne y coronada Ciudad y Reyno de Valencia*, Valencia, 1610- 1611. Hi ha edició facsímil, Valencia, 1972. ESQUERDO, O., *Nobiliario valenciano*, Valencia, 2001- 2002, 2^a ed. MADRAMANY Y CALATAYUD, M., *Tratado de la nobleza de la Corona de Aragón, especialmente del Reyno de Valencia comparada con la de Castilla*, Valencia, 1788.

Les primeres aportacions van abordar l'estudi des d'una perspectiva econòmica, bàsicament patrimonial², però ben aviat s'incorporaren també els plantejaments socials i polítics. Els treballs d'investigació de M. J. Gimeno Sanfeliu sobre l'oligarquia de Castelló, amb la configuració i definició del grup nobiliari, l'estudi de la seua riquesa, de les estratègies seguides per tal de mantenir i transmetre la propietat, de les aliances familiars i, en definitiva, de la seua impronta econòmica, social i política, marcaren una fita i obriren nous camins que han estat també freqüentats per altres historiadors³. Al llarg dels darrers vint-i-cinc anys, el panorama s'ha enriquit amb estudis de tota mena, tant sobre el patrimoni i la seua transmissió⁴, entre els que cal destacar els de J. Català⁵, com sobre la promoció al grup social⁶. La formació d'élites de poder ha estat també un dels camps més abonats, especialment pel que fa a la presència nobiliària a les distintes institucions, presència gairebé sempre compartida amb altres col·lectius⁷. Per altra banda

² BRINES BLASCO, J., "Aportació a l'estudi de la desvinculació al País Valencià", *Estudis d'Història Contemporània del País Valencià*, núm. 1, València, 1979, pàgs. 229- 252. GIMENO SANFELIU, M. J. "Defensa y consolidación del patrimonio familiar de la oligarquía urbana de Castelló en el siglo XVIII", *Universidad Nacional de Educación a Distancia en la provincia de Castellón*, Castelló, 1982, pàgs. 3 -12. Malgrat que no es tractava d'un treball específic sobre la noblesa valenciana, els capítols que li dedicà CASEY, J. en *El regne de València al segle XVII*, Barcelona, 1981, constituïren una valuosa aportació de conjunt.

³ GIMENO SANFELIU, M. J., *La oligarquía urbana de Castelló en el siglo XVIII*, Castelló, 1990; *Patrimonio, parentesco y poder*, Castelló, 1998 i *Llinatge i poder. Castelló (XVI- XIX) Els barons de la Pobla, la Serra, Borriol, Benicàssim i Montornés en l'Antic Règim*, València, 2003.

⁴ BERNABÉ GIL, D., "La génesis de un patrimonio nobiliario valenciano en el siglo XVIII: el primer marqués de Rafal", *Revista de Historia Moderna*, núm. 5, Alicante, 1985, pàgs. 11- 66. BRINES BLASCO, J. i PÉREZ APARICIO, C., "La vinculació al País Valencià. Origen, transmissió i dissolució dels vincles d'en Guillem Ramon Anglesola", *Homenatge al Doctor Sebastià Garcia Martínez*, 3 vols., València, 1988, II, pàgs. 229- 252. BRINES BLASCO, J., FELIPO ORTS, A., GIMENO SANFELIU, M. J. i PÉREZ APARICIO, M. C., *Formación y disolución de los grandes patrimonios castellanenses en el Antiguo Régimen*, Castellón, 1995.

⁵ CATALÀ SANZ, J., *Rentas y patrimonios de la nobleza valenciana en el siglo XVIII*, Madrid, 1995.

⁶ MOLAS RIBALTA, P., "Títulos de hidalguía en el Setecientos valenciano", *Hidalgos & Hidalguía dans l'Espagne des XVIe- XVIIIe siècles. Théories, pratiques et representations*, Paris, 1989, pàgs. 190- 205. PASTOR I FLUIXÀ, J., "Nobles i cavallers al País Valencià", *Saitabi, Revista de la Facultat de Geografia i Història*, XLIII, València, 1993, pàgs. 13- 54.

⁷ Des de 1976, P. MOLAS RIBALTA ha dedicat nombrosos treballs a l'Audiència valenciana. Recentment ha publicat una recopilació dels més destacats sota el títol *La Audiencia borbónica del Reino de Valencia (1707- 1834)*, Alicante, 1999. La composició social dels membres de l'Audiència foral ha estat estudiada per CANET APARISI, T., *La Magistratura valenciana (s. XVI- XVII)*, València, 1990. A l'àmbit local han dedicat els seus estudis BERNABÉ GIL, D., *Monarquía y patriciado urbano en Orihuela, 1445- 1707*, Alicante, 1990. FELIPO

alguns historiadors han mostrat un cert interès per aproximar-se a les bases culturals d'aquest grup⁸, però és aquest un camp encara per explorar, especialment pel que fa a la cultura política dels seus membres. Malgrat que la major part dels estudiosos ha dedicat la seua atenció a qüestions específiques de la noblesa, o a personatges concrets⁹, no manquen tampoc alguns treballs que tracten de seguir la trajectòria en el temps d'alguns llinatges, com ara els de M. Batllori sobre els Borja¹⁰.

Dins d'aquesta darrera línia, el present treball se planteja com objectiu l'estudi d'una de les famílies més destacades de la noblesa valenciana al llarg de l'Edat Mitjana i part de la Moderna, els Vic. Es de sobra coneguda la importància d'un dels seus membres, en Jeroni Vic i Vallterra, ambaixador de Ferran el Catòlic i de Carles I a Roma, raó per la qual va rebre una especial atenció per part del baró de Terrateig, qui va estudiar els papers de la seua ambaixada i li va dedicar alguns treballs¹¹. També els historiadors de

ORTS, A., *Insaculación y élites de poder en la ciudad de Valencia*, Valencia, 1996, *La oligarquía municipal de la ciudad de Valencia. De las Germanías a la insaculación*, Valencia, 2002. Sobre la participació de la noblesa en els conflictes polítics, CHIQUILLO PÉREZ, J. A., "La noblesa austracista en la Guerra de Sucesión. Algunas hipótesis sobre su participación", *Estudis. Revista de Historia Moderna*, núm. 17, Valencia, 1991, pàgs. 241- 261. PÉREZ APARICIO, C. i FELIPO ORTS, A., "Un drama personal i col·lectiu. L'exili austracista valencià", *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, núm. 18, Barcelona, 1998, pàgs. 329- 343.

⁸ CATALÀ SANZ, J. A. i BOIGUES PALOMARES, J. J., "Bibliotecas nobiliarias: una primera aproximación a las lecturas de la nobleza valenciana del siglo XVIII", *Estudis. Revista de Historia Moderna*, núm. 14, Valencia, 1988, pàgs. 103- 144. *La biblioteca del primer Marqués de Dos Aguas, 1707*, Valencia, 1992. FELIPO ORTS, A., "Aproximación al estudio de un austracista valenciano. El conde de Villafranqueza", A. Mestre Sanchis i E. Giménez López (eds.) *Alicante, Disidencias y exilios en la España Moderna*, Alicante, 1997, pàgs. 515-542. MAS I USÓ, P. i TORRES BELLÉS, L., "La biblioteca valenciana del marqués de Villatorcas y conde de Cervellón (El Barroco científico)", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LXXI, Castellón, 1995, pàgs. 211- 245.

⁹ PÉREZ APARICIO, C., "Una vida al servicio de la Casa de Austria. Don José Folc de Cardona y Erill, Príncipe de Cardona (1651- 1729)", *Estudis. Revista de Historia Moderna*, núm. 28, Valencia, 2002, pàgs. 421- 448.

¹⁰ Han estat recollits recentment en forma de llibre, BATLLORI, M., *La família Borja*, València, 1994. NARBONA VIZCAINO, R., "Los Rabassa, un linaje patricio de la Valencia medieval", *Anales de la Universidad de Alicante. Historia Medieval*, núm. 7, Alicante, 1989, pàgs. 111-136. REIZÁBAL GARRIGOSA, S., "La familia valenciana de los Julià, de mercaderes a Señores de la Baronía de Benidoleig. 1565- 1637", *Estudis. Revista de Historia Moderna*, núm. 18, Valencia, 1992, pàgs. 59- 75. MARÍ I GARCIA, E., *Documents per a la història de Benifaió: els Falcó de Belaochaga (1612- 1872)*, Benifaió, 2002. FELIPO ORTS, A., "La ascensión social de los Cervelló: de barones de Oropesa a condes de Cervelló y grandes de España", *Estudis. Revista de Historia Moderna*, núm. 28, Valencia, 2002, pàgs. 241- 262.

¹¹ TERRATEIG, B. de, *Don Jerónimo Vich, barón de Laurí, embajador en Roma (1507-1521)*, Valencia, 1944; *La embajada de España en Roma en los comienzos del reinado de Carlos V (1516- 1519)*, Valencia, 1958. *Política en Italia del Rey Católico 1507- 1516*, 2 vols., Madrid, 1963.

l'Art s'han interessat en aquesta nissaga per llur estreta vinculació al procés de construcció del monestir de la Murta i per haver estat, en la persona de l'ambaixador, una peça clau en la difusió de les corrents artístiques del Renaixement italià a aquesta banda de la Mediterrània¹². El nostre propòsit és abordar la trajectòria d'aquesta família des d'una perspectiva general, en la línia, però a menor escala, que ja ha encetat P. Lloret sobre el llinatge dels Vilaragut¹³. Es tracta, en el nostre cas, de seguir el procés que comença amb la seua arribada a terres valencianes en el segle XIII i que acaba en el segle XVII amb la extinció de les branques masculines, per tal de perfilar les distintes circumstàncies econòmiques, socials i polítiques que li afectaren i que, de manera conjunta i fortament inter-relacionada, van actuar al llarg de més de quatre-cents anys. Prestem un especial interès a l'evolució del seu patrimoni i a la creació i transmissió dels diferents vincles, amb l'estudi dels testaments més significatius¹⁴. En un primer moment, la nostra intenció era la de seguir també el rastre del patrimoni dels Vic i dels seus posseïdors fins al moment de la desvinculació, però la gran quantitat de documentació existent, els problemes derivats dels diferents litigis entre els successius aspirants a l'herència des de finals del segle XVII i la complexitat del procés de desvinculació a causa de la concentració patrimonial que anà produint-se al llarg del temps en els usufructuaris dels vincles, ens ha motivat a deixar per a un posterior treball els problemes de la transmissió i dissolució del patrimoni dels Vic després de la desaparició de les branques masculines el 1657.

L'origen de la família Vic es remunta, com el de tantes altres de la

¹² Davant la impossibilitat de recollir totes les publicacions sobre la projecció artística de la família Vic apuntem tan sols algunes de les aportacions més recents. Agraïm a M. Gómez-Ferrer Lozano l'ajut prestat en aquest camp. BÉRCHEZ, J., "El palau de l'ambaixador Vic de València", *Debats*, núm. 1, València, 1982, pàgs. 44- 49. CARBONELL BUADES, M., "El Mediterráneo cercano: Juan Vich y Manrique (1530- 1611) y algunos intercambios artísticos entre Valencia y Mallorca", *El Mediterráneo y el Arte Español*, València, 1998, pàgs. 134-139. ARCINIEGA GARCÍA, L., "Santa María de la Murta (Alzira): artífices, comitentes y la *Damnatio Memoriae* de D. Diego Vich", *La Orden de San Jerónimo y sus monasterios*, San Lorenzo del Escorial, 1999, pàgs. 269- 292. BENITO DOMÉNECH, F., "Memoria histórica y gráfica del Patio del Palacio del Embajador Vich", *El patio del palacio del Embajador Vich. Elementos para su recuperación*, València, 2000, pàgs. 19- 46. BÉRCHEZ GÓMEZ, J., "Consideraciones sobre la casa del embajador Vic en València", *Recorrido histórico por la arquitectura y el urbanismo de la ciudad de Valencia*, València, 2000, pàgs. 116-129.

¹³ LLORET GÓMEZ DE BARREDA, P., *El linaje de los Vilaragut en el siglo XVII*, (en premsa).

¹⁴ ALMARCHE VÁZQUEZ, F., *Historiografía valenciana*, València, 1919, pàgs. 200- 250. Alguns d'aquests testaments foren publicats de manera fragmentària i inconnexa en un treball sobre el sistema de testar en la València foral. TERRATEIG, B. de, "Sobre testamentos valencianos en la época foral", *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, IX, núm. 20, València, enero- abril 1948, pàgs. 1- 13 i núm 21, València, mayo- agosto de 1948, pàgs. 77- 95.

noblesa valenciana, al moment de la conquesta duta a terme per Jaume I. L'historiador Martí de Viciana aporta el nom del primer cavaller català d'aquest llinatge que s'establí al País Valencià, mossèn Guillem de Vic, un estret col·laborador reial que fou comissionat en 1234 per a fer el repartiment de les terres de Peníscola¹⁵ i que en 1238 acompanyà al rei en la conquesta de València. Es beneficià de distintes donacions, entre elles les valls d'Ebo i Gallinera, a la Marina Alta, els llocs de Xeresa i Alcodar, situats a la comarca de la Safor i una casa a la ciutat de València. Per la seva gran riquesa, avalà l'Ordre de Sant Joan en el compromís signat en 1242 amb el bisbe de València sobre la percepció de les dècimes i fruits dels seus llocs. Tingué dos fills, Ramon, el primogènit, i Berenguer, que fou escollit per a repoblar Xàtiva i rebé el lloc de Redovà després de la conquesta d'Oriola¹⁶. Els seus descendents ocuparen un lloc preeminent en l'escena política valenciana i, en general, de la Corona d'Aragó. Així el seu besnét, en Bernat Vic, tingué l'ocasió d'intervenir en qüestions de gran transcendència quan, en 1347, fou nomenat pels membres de la Unió del Regne de València per a conferir amb els ambaixadors de la Unió del Regne d'Aragó sobre la decisió d'Alfons IV de llevar-li al seu germà, l'infant Ferran, la governació general de la Corona¹⁷. A aquest li succeí el seu fill Galceran i després llur net Ramon, que fou preceptor i majordom major de l'infant don Alfons, duc reial de Gandia, fill primogènit de l'infant Pere d'Aragó¹⁸.

Tot i que aquestos personatges havien gaudit d'una situació privilegiada per llur estreta vinculació a la monarquia, la rellevància política, econòmica i social d'aquesta família cobrà un gran impuls amb en Guillem Vic, fill d'en Ramon Vic i de dona Maria de los Arcos, qui havia passat a Castella al servei de la reina Elionor i acompanyat el seu fill Ferran a la conquesta d'Antequera en 1412. Guillem i el seu germà Joan participaren en la batalla de Morvedre contra els partidaris de Jaume d'Urgell, la qual cosa contribuí a afirmar el partit castellà al País Valencià¹⁹. Aquesta vinculació a la nova

¹⁵ VICIANA, *op. cit.*, III, pàg. 303.

¹⁶ ESCOLANO, *op. cit.*, Primera Part, llib. III, col. 651 y Segona Part, llib. VI, cols. 51-52 i 211-212 i llib. IX, cols. 1163-1164. A Ramon el succeí el seu fill Guillem.

¹⁷ ZURITA, J., *Anales de la Corona de Aragón*, Zaragoza, 1512-1580, T. 2, llib. VIII, XII. Ed. de A. Ubieto Arteta, M. D. Pérez Soler i L. Ballesteros Ballesteros, Zaragoza, 1967, pàg. 55.

¹⁸ Aquestes línies successories han estat tretes d'una genealogia de la família, elaborada al segle XVII, existent a la Real Academia de la Historia, *Colección Salazar y Castro*, ms. 9/320, fols. 37r-37v, citada a partir d'ara com *Genealogia* i utilitzada per a elaborar el quadre genealògic que acompanya aquest treball. L'autor atribueix a en Ramon Vic la compra de les baronies, és a dir de la jurisdicció, de Xeresa i Alcodar.

¹⁹ TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 7. Aquest autor ofereix també moltes dades genealògiques de la família. Un altre germà, Berenguer, fou abat de la Valldigna.

dinastia es feu més estreta durant el regnat d'Alfons el Magnànim, període durant el qual fou nomenat cambrer major del rei i conseller del seu germà, Joan, rei de Navarra i futur Joan II de la Corona d'Aragó. Els serveis prestats en el Regne de Sardènia, en concret en la reconquesta de la ciutat de Sàsser i en els setges de Calvi i Bonifacio, li valgueren la jurisdicció del castell i les valls de Gallinera i Ebo, concedida per una Real Provisió de juliol de 1424, ratificada per Reial Privilegi de 15 de febrer de 1425²⁰. Una nova Provisió de 10 de novembre de 1428 eximia al titular dels referits senyorius i a tots els veïns de qualsevol tipus d'impostos²¹. En 1429 formà part de l'ambaixada tramesa pels reis d'Aragó i Navarra al rei de Castella per a signar la pau, la qual aconseguí momentàniament, després d'intenses gestions, amb la signatura d'una treva en 1430. La importància d'aquesta missió revela, en opinió de Zurita, "*la confianza que en un negocio de tan grande importancia hacían los reyes de Aragón y Navarra de algunos de su consejo entre personas tan grandes y principales de sus reinos*"²². Aquest mateix any, el rei premiava de nou la dedicació i fidelitat del seu cambrer amb el nomenament de capità, alcaid i batle de la vila i castell de Peníscola²³ i en 1445 amb l'ofici de mestre racional del Regne de València²⁴. A cavall entre Nàpols i els regnes peninsulars hispànics, en Guillem Vic i de los Arcos intervingué activament en l'escena política al costat d'Alfons V i també del seu germà Joan, rei de Navarra, del que va ser conseller pel Regne de València quan va assumir la lloctinència d'Aragó i València en 1436²⁵. En aquest any, fou nomenat procurador per a intervenir, en representació del rei, com a duc de Gandia, en les Corts que havien de celebrar-se als valencians²⁶. Gaspar Escolano abunda en la importància d'aquest personatge i dels nombrosos serveis prestats a la monarquia en Castella, Sardènia, Còrsega, Nàpols i Sicília, tot lo qual li permeté exercir, fins a la seua mort en 1459²⁷, una forta influència social, econòmica i política, que els seus descendents saberen mantenir i augmentar hàbilment, tot i que els successius

²⁰ La donació es produí després de la mort del duc reial de Gandia, don Alfons, que havia tingut la possessió, i comprenia tota la jurisdicció, mer i mixt imperi, alta i baixa, civil i criminal. Arxiu del Regne de València (A. R. V.), *Real* 393, fols. 165r- 166v i 495, fols. 680r- 686v. TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 11.

²¹ A. R. V., *Real* 256, fols. 38v- 39r.

²² ZURITA, *op. cit.*, llib. XIII, XV i XVI, pàgs. 708, 749,751,763- 766 i 769.

²³ Segons Reial Provisió de 20 de gener de 1430. A. R. V., *Real*, 418, fol. 102v- 103r.

²⁴ A. R. V., *Real*, 419, fol. 11r-11v. Reial Provisió de 4 de juliol de 1445.

²⁵ ZURITA, *op. cit.*, llib. XIV, XXXV, pàg. 131.

²⁶ TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 9.

²⁷ Feu testament en València el 28 de juny de 1434 davant el notari Pere Andrés i morí 10 de febrer de 1459. *Íbid.*, pàg. 11. ESCOLANO, *op. cit.*, Segona Part, llib. VI, col. 211- 212.

membres de la família gaudiren d'una favorable reputació, “*por haver heredado los unos de los otros, no sólo la sangre, pero un maduro y cuerdo entendimiento, fueron desde el principio hasta hoy empleados por nuestros Reyes en embaxadas y cargos de mucha confianza*”²⁸.

En efecte, la trajectòria dels Vic està marcada per una estreta vinculació a la Monarquia i una intensa activitat política. Els serveis a la dinastia catalano-aragonesa continuaren en la persona del seu fill, Lluís, nascut el 1425 del seu primer matrimoni amb dona Beatriu Corbera²⁹, qui a més d'heretar l'ofici de mestre racional del Regne de València³⁰, fou, en opinió d'Escolano, “*un grande privado del rey don Juan el Segundo*”. En efecte, continuant la trajectòria del seu predecessor en el tron, Joan II utilitzà els serveis d'en Lluís Vic i Corbera en moments de màxima gravetat, com els que es produïren arran de la detenció del príncep de Viana en 1460. Certament, el viatge a Barcelona per tal d'explicar als consellers les causes de la detenció i tractar de frenar l'agitació política que començava a manifestar-se en la Generalitat, eren bona prova de la confiança que el rei havia dipositat en aquest personatge. Això explicaria que en la capitulació signada en Vilafranca el 1462, els consellers exigiren l'exclusió de Vic, entre d'altres, del consell de la reina. Anys a venir, en 1476, hagué d'intervenir també, com a representant de Joan II, en les lluites que enfrontaven distintes famílies nobiliàries per la possessió de la baronia de Xèrica³¹. La presència dels Vic a l'escenari dels grans esdeveniments polítics es completava amb una activa participació en l'esfera del poder local. El mateix Lluís fou nomenat el 1475 batle de Cullera, el seu germà, Ramon, fou justícia criminal de la Ciutat de València en 1464³² i un any després jurat en cap dels cavallers; un altre, Guillem, fou canonge i cabiscol de la Seu metropolitana i un tercer, mossèn Joan Vic, heretà els senyorijs de Xeresa i Alcodar³³.

²⁸ *Íbid.*

²⁹ Aquesta senyora fou filla de Gàlvez Corbera, senyor de Santa Coloma, en Catalunya. Segons la *Genealogia* citada, fol. 37r, d'aquest matrimoni nasqueren dos fills més, Guillem i Ramon. Per contra, el B. de Terrateig només parla dels dos primers fills, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 11. Vidu en 1427, casà de nou amb dona Damiata Lloris, filla de Lluís Lloris, cavaller, de qui hi hagué un fill, Joan, qui va heretar els llocs de Xeresa i Alcodar, donant lloc a una altra branca familiar. El B. de Terrateig afegeix un segon fill, Galceran, a aquest darrer matrimoni.

³⁰ A. R. V., *Real*, 419, fol. 96v- 97r. Reial Provisió de 4 de setembre de 1449.

³¹ ZURITA, *op. cit.*, llib. XVII, XXXIV, pàg. 393. VICENS VIVES, J., *Juan II, rey de Aragón*, Barcelona, 1953, pàgs. 224, 250 i 367.

³² En exercici de les seues funcions va encapçalar les tropes organitzades per la Ciutat de València contra don Joan d'Arenós, qui s'havia rebel·lat contra Joan II seguint la causa del príncep de Viana, raó per la qual fou privat dels estats d'Arenós i Villahermosa. ESQUERDO, *op. cit.*, II, pàg. 51.

³³ *Genealogia*, fol. 37v.

El patrimoni dels Vic experimentà un significatiu augment amb el matrimoni d'en Lluís Vic i Corbera amb dona Antònia de Romaní³⁴, senyora de les baronies de Llaurí i Beniboquer, filla d'en Jaume de Romaní, a qui Alfons el Magnànim havia fet gràcia, a títol de venda, de la jurisdicció alta i baixa, civil i criminal, mer i mixt imperi de les referides baronies, per un preu de 400 ducats d'or, segons Reial Privilegi de 4 de novembre de 1437³⁵. A elles s'afegí posteriorment la jurisdicció de Beniomer³⁶. A la mort sense descendència de la titular³⁷, don Lluís Vic quedà com a hereu de les referides baronies. Casat en segones noces amb dona Beatriu Joan, dama de la reina i filla del senyor de Tous, Bernat, i de sa muller, Isabel Marrades, tingueren una filla, Magdalena, esposada amb don Gaspar de Castellví, baró de Carlet³⁸ i per tercera vegada amb dona Damiata Vallterra, filla del senyor de Torres Torres, Joan, i de dona Caterina Fernández de los Arcos³⁹, tingué d'aquest darrer matrimoni cinc fills. El primogènit, Jeroni, qui hauria de continuar la brillant trajectòria política de la família exercint l'ambaixada a Roma; Guillem Ramon, canonge i cabiscol de València com son oncle Guillem, ambaixador del capítol a Roma cap al 1495, durant el pontificat d'Alexandre VI, després cardenal i bisbe de Cefalù i de Barcelona; Lluís⁴⁰, cavaller de Sant Joan, Joan, qui participà en la conquesta de Granada i morí a causa de les ferides rebudes i Beatriu⁴¹.

En Lluís Vic i Corbera va morir el 8 d'abril de 1477 al monestir de jerònims de la Murta, situat en la vall anomenada aleshores de Miralles, en la Ribera Baixa. En el seu testament disposava ser soterrat en la capella del claustre i, a més d'altres comandes piadoses, encarregava la construcció d'un

³⁴ TERRATEIG, *Política...*, pàg. 12.

³⁵ A. R. V., *Real Justicia*, 793, fols. 215r- 217r. Aquest Privilegi fou confirmat el 27 d'octubre de 1440. La venda incloïa el terç delme, el dret de morabatí i 105 sous de peita. Tanmateix el rei es reservava el dret de calònia i els crims de plagi.

³⁶ Segons el baró de Terrateig aquesta li fou atorgada per Alfons el Magnànim el 9 de gener de 1471, data que evidentment és errònia, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 12.

³⁷ D'acord amb la *Genealogia* dels Vic ja citada, feu testament en València, el 5 de gener de 1446, davant Pere Rubiols.

³⁸ Segons l'autor de la *Genealogia*, Magdalena nesqué el 13 d'agost de 1453 i ella i el seu marit litigaren per la baronia de Tous, fol 37v.

³⁹ Les capitulacions matrimonials es signaren davant el notari Miquel Bataller el 10 de mars de 1458, TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 15.

⁴⁰ Lluís Vic i Vallterra es va casar amb dona Violant Almúnia i tingué dos fills, Jeroni, que va morir sense casar, i Anna, casada amb don Ramon Boil, senyor de Bétera. VICIANA, *op. cit.*, II, pàg. 90.

⁴¹ *Ibid.*, pàg. 13- 14. VICIANA, *op. cit.*, III, pàg. 177. Guillem Ramon ocupà la canongia de la Seu de València a la mort de son oncle Guillem, gràcies a la intervenció de Ferran el Catòlic. A. R. V., *Real*, 306, fol. 89v i 133v- 134v. ARCINIEGA GARCÍA, *op. cit.*, pàg. 274.

nou retaule⁴². Començava així una més estreta vinculació de la família Vic amb el referit monestir i que s'hauria d'intensificar de manera molt significativa en les successives generacions⁴³. Heretà llurs bens el fill primogènit, Jeroni, nascut probablement el 1459. Com son pare i el seu avi, entrà de petit al palau reial, al servei de l'infant Ferran, el futur Ferran el Catòlic, a qui acompanyà al llarg de la seua vida. Participà a les Corts valencianes de 1484-1488 i fou elegit membre de la Junta del Servei encarregada de fer efectiu el pagament⁴⁴. També acompanyà al rei, junt el seu germà Joan, a la conquesta de Granada. En 1505 va ser elegit justícia criminal de la Ciutat de València, però es negà a prendre possessió del seu ofici malgrat els requeriments i les represàlies de que fou objecte⁴⁵, sens dubte perquè aquest ofici municipal no estava a l'altura de les seues expectatives. De fet, en 1506 s'embarcà amb el Catòlic i Germana de Foix cap a Nàpols i un any després passà a Roma per donar obediència al Papa Juli II⁴⁶. S'iniciava així una llarga etapa com ambaixador a la cort de Roma, considerada la "*plaza del mundo*", un enclavament estratègic en el panorama internacional, que s'allargaria fins 1521. Per les seues mans haurien de passar qüestions de tanta importància per a Ferran II com la investidura del Regne de Nàpols, la defensa del Papa front les tropes franceses o l'organització de la Lliga contra França entre l'emperador, Venècia, el rei Catòlic i el Pontífex. Actuà també d'intermediari entre el duc de Ferrara i el Papa Juli II, entre els Orsini i els Colonna i treballà per l'elecció de Lleó X el 1513. A més, assistí, amb plens poders reials, al Concili Laterà V, que ratificà el concordat amb Francesc I de França i reconegué la superioritat del Pontífex sobre el concili⁴⁷.

Els importants serveis d'en Jeroni Vic a Ferran II foren recompensats amb la donació de la ciutat de Corata, a Nàpols, segons privilegi signat en Valladolid a 18 d'agost de 1513⁴⁸. Uns mesos després, el 17 de febrer de

⁴² Feu testament davant Pere Masó el 20 d'agost de 1476, TERRATEIG, "Sobre testaments valencianos...", pàg. 4 i 80; *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 13. No és cert que vinculara les baronies en favor de llur fill, com afirma TERRATEIG, *Política en Italia...*, pàg. 72.

⁴³ ARCINIEGA GARCÍA, *op. cit.* pàg. 252.

⁴⁴ *Cortes del Reinado de Fernando el Católico*, edició, estudi preliminar y notes de E. Belenguier Cebrià, Valencia, 1972, pàg. 4, 55, 60 i 68.

⁴⁵ BELENGUER CEBRIÀ, E., *València en la crisi del segle XV*, Barcelona, 1976, pàg. 259. No participà a les Corts de 1510 per estar exercint l'ambaixada a Roma.

⁴⁶ TERRATEIG, *Política en Italia...*, pàgs., 65- 66.

⁴⁷ Un estudi d'aquesta etapa d'ambaixador en TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 15- 26.

⁴⁸ *Ibid*, pàg. 409. *Genealogia*, fol. 37v. Anys enrere, en 1511, Ferran nomenà cavaller de Sant Jaume el fill de l'ambaixador i li concedí 1.000 florins per a la dot d'una de les seues filles. TERRATEIG, *Política en Italia...*, pàg. 243.

1514, el rei li feu venda del lloc de Matada, annex a la baronia de Llaurí, per preu de 45.150 sous, moneda de València⁴⁹. Tanmateix, el patrimoni arrel de l'ambaixador hauria d'experimentar canvis significatius en aquestos anys, amb la venda de la referida ciutat napolitana a don Wenceslau d'Aquino, baró de Grotamenarda, segons acte de compravenda de 6 de novembre de 1514, per preu de 23.500 ducats carlins, moneda de Nàpols⁵⁰. Alguns historiadors han atribuït aquesta venda a la necessitat de compensar les grans despeses ocasionades pels llargs anys d'estada a Roma, però si tenim en compte que poc temps després posaria en marxa la construcció d'un magnífic palau a la capital del Túria, potser cal considerar que l'ambaixador estava ja pensant en el retorn al seu país i en la conveniència de disposar de numerari. En vida de Jeroni Vic isqueren també del patrimoni familiar els senyories de la Vall d'Ebo i Gallinera, alienats, probablement en 1487, en favor d'en Pere Lluís de Borja, que comprà també el ducat de Gandia en 1485.

A la mort de Ferran el Catòlic en 1516, en Jeroni Vic romangué a Roma a l'espera dels esdeveniments. És més que probable que posara llur càrrec a disposició del nou rei, o al menys això es dedueix de les seues paraules quan manifesta: "*estoy esperando cada día licencia de su Alteza para poderme yr*", però Carles el va mantenir a Roma, mentre es desenvolupava una forta lluita per l'ambaixada. El primer en maniobrar va ser el mateix Cisneros, qui no sols va aconsellar el relleu de Vic, sinó que es mostrava contrari a que el nou ambaixador fora també natural de la Corona d'Aragó⁵¹. També el bisbe d'Àvila, Francesc Ruíz, feia gestions davant el nou rei per aconseguir desplaçar al valencià, llançant contra ell acusacions d'anticastellà: "*...deve su Alteza mandar a don Jerónimo que se fuese a su casa, porque es muy con-*

⁴⁹ El 29 de mars de 1514, Guillem Ramon Vic, canonge de València, prengué possessió de la baronia en representació del seu germà, resident a Roma. La venda del lloc de Matada comprenia les cases, vassalls e habitants i també la casa i terres del senyor, molí, assut per al molí, forn, carnisseria i tots els drets pertanyents al rei, fruits, rendes, censos, censals, morabatins, drets de peixquera, peites i la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi, anomenada jurisdicció *alfonsina*. En el contracte de venda s'estipulava que el preu seria retingut pel comprador per tal de fer front als censals carregats sobre la baronia. L'acte de presa de possessió i el contracte de venda en A. R. V., *Batlia*, llib. 222, fol. 484r- 486v i 487r- 497r, respectivament.

⁵⁰ *Genealogia*, fol. 37v. TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàg. 26.

⁵¹ Aquesta nova etapa d'ambaixador ha estat estudiada per TERRATEIG, *La embajada de España...*. L'autor aporta interessants documents de l'arxiu de la família Vic i, entre ells, el text d'un dels secretaris de Cisneros, que s'expressava així en una lletra adreçada al seu representant en la cort flamenca: "*En esto de don Pedro de Urrea, que dizen que quieren enbyar a Roma por embaxador, hincue V. M. la mano conforme a lo que el cardenal le escribe..., porque syn dubda sería grand perdición que aviendo tantos castellanos, hombres señalados para ello, nos quisyesen poner los negocios debaxo del poderío de pharaón, que más valdría y mejor sería para el rreyno encomendar los negocios al más puro francés del mundo, que no a aragonés ninguno*", pàg. 7- 8 i 76.

trario a todos estos reinos de Castilla y a los de esta nación de Castilla y en todos los negocios lo avemos syempre visto desde en vida del rey y nunca en los negocios del cardenal estuvo syno muy malamente”⁵².

Tot i el nomenament d'un nou ambaixador a Roma, en Jeroni Vic continuà desenvolupant les seues atribucions en qualitat de conseller reial i formant part també del Consell del Papa. En aquestos anys, segons un Reial Privilegi de 19 de febrer de 1517, fou nomenat virrei de Sicília, malgrat que no va prendre possessió del càrrec, ans al contrari, encara participarà activament en les nombroses gestions de caire internacional i de caràcter religiós que li foren comandades i especialment les que tenien com a objectiu obtenir del Papa el recolzament a la candidatura imperial de Carles. El mateix Carles manifestà el seu reconeixement per tan brillant actuació: “*Quanto a lo del Imperio, os fazemos saber que nos haveys fecho tanto y tan buen servicio, que ternemos siempre memoria dél*”. La intensa activitat a Roma facilità també la promoció del seu germà, Guillem Ramon, al Col·legi cardenalici, feta per Lleó X el 1517, i als bisbats de Cefalú i Barcelona en 1518 i 1519 respectivament⁵³.

Finalment, Vic va poder abandonar Roma. Arribà a València en plena eclosió de les Germanies, el 21 de juny de 1521, i va ser objecte d'una rebuda al més alt nivell: el marquès de Cenete, el governador, els jurats i molts altres cavallers, que sens dubte confiaven en la seua intercessió per a evitar l'enfrontament final entre el rei i els agermanats. En efecte, va tractar, infructuosament, de negociar amb el cap de l'exèrcit agermanat, Joan Caro, la retirada de les tropes que assetjaven el castell de Corbera⁵⁴, mentre llur fill, Lluís, s'incorporava a l'exèrcit reialista. Retirat ja de l'activitat diplomàtica, encara tingué ocasió de participar activament en la vida política valenciana per la seua condició de membre de l'Estament Militar, sobre tot en temes relacionats amb la problemàtica morisca, que tan directament li afectava per la població de les seues baronies. Fins i tot rebé també la comissió de visitar en el castell de Benissanó a Francesc I, rei de França, fet presoner en la batalla de Pavia⁵⁵.

Aconseguit ja el cim de la seua carrera política, complerts els seixanta anys, en Jeroni Vic i Vallterra va emprendre la construcció de la que seria la seua nova casa a la capital del Regne, situada al carrer dels Soler, a la parrò-

⁵² *Ibid.*, pàg. 8.

⁵³ *Ibid.*, pàg. 22 i 45.

⁵⁴ VICIANA, *op. cit.*, IV, pàg. 311. *Dietari de Jeroni Soria*, València, 1940, pàg. 57.

⁵⁵ PARDO MOLERO, J. F., *La defensa del imperio. Carlos V, Valencia y el Mediterráneo*, Madrid, 2001, pàg. 188. TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàgs. 27- 28.

quia de Sant Martí. El palau, que estava en construcció en 1527⁵⁶, constituí en aquells moments una de les aportacions artístiques més reeixides de l'àmbit hispànic, exponent de les noves corrents arquitectòniques de la Itàlia del Renaixement. Els historiadors de l'Art han destacat a bastament el gran interès mostrat per l'ambaixador en portar i donar a conèixer a València les noves corrents estètiques, no sols en el camp arquitectònic sinó també en el pictòric, amb l'adquisició d'algunes pintures de Sebastià del Piombo⁵⁷. L'impacte artístic, l'elegància i la sumptuositat de la nova construcció y dels elements mobles portats d'Itàlia pretenien sens dubte ser un fidel exponent, i al mateix temps un reforç també, de la importància social, econòmica i política assolida per la família Vic. Tant és així que, com tot seguit tindrem ocasió de constatar, l'ambaixador constituí un vincle amb la que ell anomena *casa gran* per a que constituísca la senyal d'identitat del llinatge.

El 31 de desembre de 1533, afectat per una greu malaltia i conscient d'haver arribat a la fi de la seua trajectòria vital, en Jeroni Vic i Vallterra feu el seu darrer testament. Tots els historiadors, tant el seu biògraf, el ja citat baró de Terrateig, com els que han pres com a punt de referència les seues aportacions, l'han datat en 1534. El document, transcrit i publicat⁵⁸, així ho indica en el seu començament: "*Die mercurii XXXI decembris Anno Millesimo D° XXXIIII*", però al final d'ell, quan el notari, Francés Joan Ballester, alça acta d'haver-ho publicat, quatre dies després de sa mort, escriu: "*dominica undecima, mensis January anni predicti millesimi quingentesimi tricesi quarti*". Aquesta aparent contradicció feu que el baró de Terrateig donara com a data del testament la de 31 de desembre de 1534 i de la mort de Vic la de 7 de gener de 1535, corregint la que, sens dubte, considerava una confusió del notari, sense adonar-se de que el sistema de datació de l'època emprava el dia de la Nativitat com a inici de l'any, avançant així en sis dies l'arribada del nou any.

En les disposicions testamentàries, l'ambaixador donava instruccions molt precises sobre les solemnes cerimònies religioses que s'haurien de celebrar després de mort. Desitjava ser soterrat en la capella familiar del claustre del monestir de la Murta, on també ho havien estat llurs pares, germans i fills, capella que hauria de ser reformada, eixamplada i dotada d'un nou retaule i un altre vas. Prenia per a la seua ànima, 1.000 ducats d'or, equivalents a 21.000 sous, i ordenava la reforma de la capella i la instal·lació d'un retaule. La seua dona, dona Violant Ferrer⁵⁹, filla de Lluís Ferrer i

⁵⁶ BENITO DOMÉNECH, *op. cit.*, pàg. 29.

⁵⁷ Vt. la nota 12.

⁵⁸ TERRATEIG, *Don Jerónimo Vich...*, pàgs. 49- 81.

⁵⁹ Aquest matrimoni havia estat propiciat per Isabel de Castella i es va celebrar a València

Eixarc, senyor de Sot i majordom major de la reina Joana, i de dona Lucrècia Soler, havia aportat al matrimoni una dot de 80.000 sous, dels quals ell li feu creix de 40.000 sous. Uns i altres havien de ser restituïts, amb excepció de 20.000 sous que llur esposa havia donat a dona Lluïsa, filla de ambdós, en contemplació de matrimoni amb don Ramon Lladró, senyor de Castalla, i també amb excepció d'altres 20.000 sous donats a una altra filla, dona Violant, amb ocasió del seu matrimoni amb don Miquel de Vilaragut, senyor de Beniatjar. Igualment deixava a sa muller, en usdefruit vitalici, uns apartaments en el seu palau, així com distintes peces de mobiliari i roba. A les seua filla dona Lluïsa, ja esmentada, li donava una dobla d'or, equivalent a 20 sous, i unes "Hores" de pergamí d'Albert Dürer amb gafes d'argent en concepte de legítima i a l'altra filla, dona Violant, una altra dobla i una medalla d'or pel mateix concepte. Igualment, donava llibertat a cinc esclaves i captius amb certes condicions.

En la resta dels bens establia com a hereu universal al seu fill Lluís. Ara bé, amb ocasió del matrimoni d'aquest amb dona Mencia Manrique de Lara, s'havien signat unes capitulacions matrimonials, el 18 de desembre de 1524, per les quals l'ambaixador li feia donació de 15.000 sous de renda anual i de tots llurs bens per a després de mort, retenint 10.000 ducats per a poder testar i reservant-se també la facultat de posar vincles, pactes i substitucions. Ara, en 1533, usant d'aquesta facultat, en Jeroni Vic establia un vincle amb 14.000 sous de renda anual i la casa- palau en la que vivia, situada en la parròquia de Sant Martí. Els dits 14.000 sous haurien d'estar consignats en els censals carregats amb els diners obtinguts de la venda de la Vall de Gallinera⁶⁰ i, si no bastaren, dels altres censals que posseïa. En el cas de produir-se l'amortització dels censals, el capital hauria de dipositar-se en poder del taulatger de la Cort Civil o en la sagristia de la Seu fins que fora novament esmerçat. Aquest prelegat dels 14.000 sous de renda i la casa haurien de transmetre's seguint l'ordre de primogenitura i masculinitat. Primer al seu fill Lluís i, a la mort d'aquest, al seu net Jeroni, fill primogènit de Lluís, i als seus descendents barons, legítims i naturals i de no haver-los als demés descendents barons, legítims i naturals de Lluís. Cas de que l'hereu morira sense descendència masculina, el usdefruit es repartiria a parts iguals entre llurs filles, Lluïsa i Violant, i la filla de Lluís, si en tinguera, per a passar després al fill primogènit de la filla major de don Lluís o als demés fills barons, o als fills barons de la segona filla. En cas de que tots els seus fill, Lluís, néts

segons les capitulacions matrimonials signades davant el notari Lluís Collar el 11 de febrer de 1492. TERRATEIG, *Política en Italia...*, pàgs. 72- 73.

⁶⁰ *Ibid.*, pàg. 69. Segons fa constar al seu testament, la Vall de Gallinera havia estat venuda per 20.000 timbres, moneda d'or valenciana nomenada també ral d'or, creada per Alfons el Magnànim el 1426 i equivalent a deu sous.

i besnéts moriren sense descendents per via masculina i femenina, llavors els hereus serien els descendents barons de sa filla Lluïsa, en primer lloc, i de la segona filla Violant, en les mateixes condicions. Finalment disposava que, cas que cap dels seus fills, tinguera descendència masculina i femenina, el vincle passaria al germà de l'ambaixador, Lluís, i a la seua mort als seus fills o descendents barons amb les mateixes clàusules establertes anteriorment. En qualsevol dels casos establia que l'hereu hauria de prendre el cognom Vic solament, “*sens altra mixtura de altre nom, sinó sols nom de Vich*”, i les armes dels Vic i dels Vallterra, en memòria de sa mare, dona Damiata Vallterra, “*sens mixtura de altres armes algunes*”. Prohibia la transportació, l'alienació i obligació dels dits bens en cap circumstància, ni tan sols per constitució o restitució de dot o creix. Finalment, exclouia de la successió a tot aquell que no fora de “*bon seny y enteniment, no furios ni mente capte, ne horat, religiós ni eclesiàstic ni en sacres órdenes constituït*”.

Amb aquesta disposició testamentària, en Jeroni Vic i Vallterra s'incorporava a la creixent pràctica de constitució de vincles, iniciada per la noblesa valenciana a les darreries del segle XIV i estesa al llarg de la centúria següent. La conservació del cognom, armes i patrimoni familiar esdevenia així l'objectiu d'una gran part de l'aristocràcia. Tanmateix cal ressenyar que, en aquest cas, el vincle només afectava a una part dels bens, la casa palau i rendes censals per valor de 14.000 sous, equivalents a 700 lliures, mentre quedava lliure una altra part important del patrimoni dels Vic, les baronies de Llaurí, amb els llocs de Beniboquer, Beniomer, i Matada.

En Lluís Vic i Ferrer va succeir son pare en el patrimoni familiar i en els serveis a la Monarquia. Quan el 1521 tornà de Roma acompanyant el seu progenitor, es va integrar d'immediat a l'exèrcit realista i en 1526 acompanyà al duc de Sogorb en la repressió contra els mudèjars de la Serra d'Espadà, al temps que intervenia de manera destacada en les activitats de l'Estament Militar per posar fi a la revolta⁶¹. Aquesta trajectòria militar, i alhora política, va continuar en anys posteriors. Participà en les Corts de Montsó de 1533 i en les de 1542, sent nomenat membre de la Junta encarregada d'aplicar una taxa per a fer efectiu el pagament del servei⁶². En 1541 acompanyà l'emperador en la frustrada ofensiva contra Alger i en 1548 el príncep Felip a visitar els estats patrimonials de la Casa d'Àustria per tal de fer el jurament. En 1557 participà en la batalla de San Quintí com a capità de cavalls i a començament dels anys seixanta exercia l'ofici de castellà del

⁶¹ ESCOLANO, *op. cit.*, Segona Part, llib. X, col. 1685. PARDO MOLERO, J. F., *La guerra de Espadán (1526). Una cruzada en la Valencia del Renacimiento*, Segorbe, 2001, pàg. 52.

⁶² *Cortes del reinado de Carlos I*, edició facsímil, estudi i índexs de R. García Cárcel, Valencia, 1972, pàgs. 67 i 162

castell de Peníscola⁶³. Totes aquestes activitats, directament vinculades al servei de la Monarquia, dins i fora del País Valencià, li reportaren substancials beneficis per als seus fills. El primogènit, Jeroni, fou insaculat en la bossa de nobles per als càrrecs de la Generalitat, Lluís rebé la comanda major de Montalbà, de l'Ordre de Sant Jaume en el Regne d'Aragó i fou nomenat virrei de Mallorca⁶⁴, Joan fou bisbe de Mallorca i arquebisbe de Tarragona, Pere fou general de les galeres d'Índies, Jordi comanador de Ares, de la Ordre de Montesa, i capità de cavalls en Orà, Francesc comanador de l'Ordre de Sant Joan, Àlvar, cavaller i comanador de Fradell i de San Marc de Terol, de l'Ordre de Sant Jaume, castellà d'Alacant i governador d'Oriola. Una única filla, Anna, casà amb don Gaspar Marrades, senyor de Sallent⁶⁵.

El 24 de desembre de 1584, afectat per una malaltia greu, en Lluís Vic i Ferrer manifestà davant el notari Joan Guardiola les darreres disposicions testamentàries, que foren publicades el 24 d'abril de 1585, tres dies després de la seua mort⁶⁶. En elles expressava el seu desig de ser soterrat en el monestir de la Murta, en el vas de la capella familiar on estaven també soterrats els seus pares i fills, i destinava diferents quantitats per a la salvació de la seua ànima i per a institucions assistencials. Tot seguit donava instruccions sobre la restitució de la dot aportada al matrimoni per la seua dona, dona Mencia Manrique de Lara. Segons les cartes nupcials i capítols matrimonials rebuts pels notaris Miquel Frígola i Joan Nadal, dona Mencia, filla de don Roderic, comte de Paredes, havia aportat tres "cuentos", equivalents cadascú a 56.000 sous aproximadament, moneda valenciana, és a dir, 2.800 lliures, fent un total de 8.400 lliures, a les quals en Lluís afegí 4.000 lliures en concepte de creix. D'aquestos bens dotals, dona Mencia havia fet donació, per a després de la seua mort, de 2.000 lliures a la seua filla dona Anna, amb ocasió del seu matrimoni amb don Gaspar Marrades, lloctinent de tresorer reial en la Ciutat i Regne de València, i d'altres 2.000 lliures a la seua neta dona Mencia, filla del primogènit, don Jeroni, quan es casà amb don Lluís de Rocafull, senyor d'Alfarrasí. En conseqüència, el testador donava instruccions per a restituir la dot i el creix, consignant la pensió correspo-

⁶³ VICIANA, *op. cit.*, III, pàg. 265, 269 i 303. La referència a la seua participació en la campanya d'Alger l'ofereix el mateix Lluís Vic en el seu darrer testament.

⁶⁴ Fou nomenat virrei per un Reial Privilegi de 5 d'abril de 1583. Jurà el càrrec el 29 de desembre i l'exercí fins a la seua mort, en setembre de 1594. JUAN VIDAL, J., *Els virreis de Mallorca (ss. XVI- XVII)*, Palma de Mallorca, 2002, pàgs. 45-46.

⁶⁵ *Genealogia*, fol. 37v.

⁶⁶ El testament en Archivo Histórico Nacional (A.H.N.), *Consejos*, leg. 37.671, n° 2, s. f. Anteriorment, amb ocasió d'acompanyar l'emperador a l'empresa d'Alger, havia fet testament davant el notari Francesc Ballester, que ara quedava, doncs, anul·lat.

nent a la propietat dels tres “*cuentos*” en censals de la seua herència o sobre els seus senyorijs a raó de quinze mil el miler, és a dir al 6’66 per cent d’interès, i pagant-li el creix per via de carregament de censal, consignant-li de per vida la pensió en censals o propietats. Encarrega al seu hereu que tinga a sa mare, dona Mencia, en sa casa, en l’apartament vell, i deixa a la vídua diversos llits, roba, vaixela de plata i un cotxe amb els tirs corresponents, amb la condició de que, després de morta, la plata fora per al seu hereu i el cotxe per a la filla, dona Anna Vic.

Tot seguit, el testador passava a ocupar-se dels seus fills. En primer lloc de Joan, bisbe de Mallorca, al qual deixava una dobla d’or en concepte de legítima, perquè considerava que les rendes del bisbat eren bastants per a mantenir-se i, fins i tot, per a ajudar a sos germans. A més, li recomanava encaridament “*que tenga molta memòria de la obligació que tenim a la casa e combent de la Murta, per estar allí com estan tots nostros pasats pares, avis e vesavis y lo dit don Joan de Vich éser nat en la mateixa casa de la Murta*”. Li donava també un retaule de marbre dedicat a Sant Joan Baptista i un segell de plata amb les armes dels Vic i dels Vallterra. A son fill Lluís, comanador major de la comanda de Sant Jaume en el Regne d’Aragó i virrei de Mallorca, li donava, també per legítima, 5.000 sous de renda anuals, una medalla d’or amb un safir i un llit de campanya amb el seu parament. A Pere, capità de galeres en les Índies, per legítima, una taravaca de setí, amb les cortines i el cobertor de setí i or i qualsevol quantitat que li poguera deure i, a més, altres bens mobles. Pel que fa al seu fill Àlvar, ja li havia donat, amb ocasió del seu matrimoni, 3.000 sous de renda anual, valents 45.000 sous en propietat, reduïda després a 100 lliures, consignades en les pensions de censals que posseïa el donant. Doncs bé, el testador disposava ara que li foren transportats els censals consignats, tant en propietat com en pensions, a compte i paga de les dites 100 lliures, els quals, junt amb una catifa turca, constituïrien la legítima. Anna, l’única filla d’en Lluís Vic i dona Mencia Manrique, rebria una dobla d’or per legítima i, a més, tres fruiters d’argent daurat, una imatge de la Mare de Déu i unes Hores, perquè, amb ocasió del seu matrimoni amb don Gaspar Marrades, ja havia rebut altres béns com les ja esmentades 2.000 lliures. Finalment, Jeroni, el fill primogènit, que hauria d’heretar el vincle fundat pel seu avi l’ambaixador, dels 14.000 sous i la casa gran en la que habitava, es convertia també en l’hereu universal de tots els béns de son pare, entre els que cal destacar les baronies de Llaurí i Matada, amb totes les seues jurisdiccions civils i criminals, mer i mixt imperi, els molins fariners i arrossers del lloc de Matada i qualsevol altres drets i béns, excepció feta d’uns molins fariner i arrosser, casa i terres del terme de Cullera.

Sobre tots els béns que hauria de rebre Jeroni, en Lluís Vic i Ferrer establia un nou vincle, amb les mateixes condicions fixades per son pare res-

pecte del prellegat de 14.000 sous de renda i la casa-palau de la ciutat de València. A més, en consideració als càrrecs i obligacions amb els que quedava l'hereu, don Lluís Vic disposava que el seu fill usufructuara durant la seua vida els molins, casa i terres de Cullera amb l'obligació de pagar cas-cun any a son germà Lluís, virrei de Mallorca, els ja esmentats 5.000 sous de renda.

Amb els molins, casa i terres de Cullera creava un altre vincle, de tal manera que a la mort de Jeroni, quedaria instituit a favor del virrei, si encara era viu, o dels fills barons de Lluís, si els tinguera, i, en cas de no haver-hi, a favor de son fill Pere, en les mateixes condicions, i després a son fill Àlvar. En el cas de que tots els fills d'en Lluís Vic i Ferrer moriren sense descendència masculina, deixava l'usdefruit a la seua filla dona Anna Vic i de Marrades, si visquera, o a les filles de Lluís, de Pere o d'Àlvar, si en tingueren, per a que a la mort de la beneficiaria, heretara els dits béns el fill baró, aplicant també les condicions establertes en el vincle creat el 1533 per l'ambaixador. Així mateix, facultava al seu hereu a afegir les armes de la seua esposa, dona Mencia Manrique, filla del comte de Paredes, a les armes dels Vic i dels Vallterra fixades per l'ambaixador per als posseïdors del vincle constituït el 1533. Finalment, el testador feia menció especial d'una creu d'argent daurada i guarnida de perles i pedres fines, que guardava un fragment del *lignum crucis*, i una capsa de plata amb moltes relíquies, les quals hauria de custodiar l'hereu mentre visquera, per a passar després al monestir de la Murta.

No s'oblidava el testador d'un net, l'únic de que fa menció, don Jordi Marrades i Vic, fill de dona Anna Vic i de don Gaspar Marrades, pel que manifesta una gran estima per haver-lo criat. Per aquesta raó desitja que estiga en companyia de dona Mencia, sa avia, fins que tinga edat de poder eixir de casa, moment en el que l'hauran d'enviar on estiga son oncle Lluís, virrei, de qui espera el tracte com a un fill i li procure un hàbit. Finalment disposa dels mobles existents en la cambra que li serveix d'escriptori i retret, en la que hi ha un retaule amb la figura de Jesucrist carregat amb la creu i dos armaris de fusta amb tota mena de vaixelles, gots, copes i moltes altres peces de gran valor i, en molts casos, de procedència italiana, tots els quals desitja que es conserven en el referit lloc i queden afegits al vincle instituit en favor del seu fill Jeroni. A aquest, al seu fill Lluís i als seus successors en els vincles els prega que procuren casar-se amb persones d'igual condició, cristians vells i legítims. Declara exclosos dels vincles els fills haguts abans de contractar matrimoni, que no podran ser legitimats ni en Corts ni per disposició judicial.

El 24 d'abril de 1585, tres dies després de morir don Lluís Vic i Ferrer, fou publicat el referit testament, pel qual se completava el procés vinculador encetat per l'ambaixador el 1533. A partir d'ara, tot el patrimoni senyorial,

és a dir, la baronia de Llaurí, amb els llocs de Beniomer i Beniboquer, i el lloc de Matada quedaven vinculats en favor del primogènit, en Jeroni Vic i Manrique, mentre que els molins arrosser i fariner, la casa i les terres de Cullera quedarien constituïts, a la mort de Jeroni, en un segon vincle a favor del fill segon, Lluís, virrei de Mallorca. El primer s'afegia al vincle dels 14.000 sous de renda i la casa-palau de València creat per l'ambaixador el 1533, amb la qual cosa la concentració i immobilitat del patrimoni s'accentuava de manera significativa. Probablement, aquesta decisió de vincular tots els seus bens estiga en relació no sols amb la importància del patrimoni acumulat i a l'interès per mantenir-lo, sinó a les dificultats que començaren a aparèixer en aquestos anys. A elles es refereix el mateix testador quan justifica que els bens de Cullera siguin administrats per l'hereu de forma vitalícia perquè "*resta ab alguns càrrechs y obligacions*", amb la qual cosa sols després de la mort d'aquest entraria en vigor la constitució del vincle de Cullera en favor del virrei o dels seus descendents. Anys després, don Dídac Vic i Castellví va atribuir també al seu avi, en Lluís Vic i Ferrer, l'inici de les dificultats econòmiques que afectaven a la família, i que estigueren provocades, segons ell, pel desajust en els comptes de la tresoreria durant els cinc anys que va exercir les funcions de mestre racional per suspensió del seu gendre, don Gaspar Marrades⁶⁷. Potser també caldria tenir en compte la participació d'en Lluís Vic en tantes empreses militars i en tants viatges fora del País Valencià i de la pròpia monarquia, acompanyant Carles I o son fill als distints territoris de l'Imperi.

Cal destacar també que amb la mort d'en Lluís Vic i Ferrer, la família Vic experimentà una davallada en la que fins aquell moment havia estat una escalada de mercès i honors en favor dels diferents membres. L'etapa de màxim esplendor havia estat marcada pels serveis prestats a la monarquia pels caps del llinatge, Guillem de Vic i dels Arcs, Lluís Vic i Corbera, Jeroni Vic i Vallterra i Lluís Vic i Ferrer. Aquest darrer havia vist magníficament compensats els seus serveis amb els nomenaments dels seus fills Lluís⁶⁸ com a virrei de Mallorca, de Joan com a bisbe de Mallorca i arquebisbe de Tarragona, de Pere com a general de les galeres i de la *Costa de Tierra Firme* i d'Àlvar com a governador d'Oriola, a més de l'obtenció de coman-

⁶⁷ Biblioteca del Ateneo de Valencia, signat. 32.578, s. f. El testament de Dídac ha estat publicat per ALMARCHE, *op. cit.* pàgs. 226- 240.

⁶⁸ Lluís va tindre també un cert protagonisme en la vida política valenciana fins i tot en vida de son pare, participant en les Corts de 1564, de resultes de les quals fou nomenat membre de la Junta d'Estaments encarregada de la fortificació i guarda de la costa, i membre també de la Junta d'Estaments que havia de fer efectiu el pagament del Servei. *Cortes valencianas del reinado de Felipe III*, estudi introductor i índex a càrrec de E. Salvador Esteban, Valencia, 1973, pàgs. 56, 61 i 64.

des d'ordres militars per a Jordi i Francesc. Tots junts abracen un període que, en termes generals, va des de Ferran I a Felip II, però a partir de 1608, data en la que mor l'últim fill baró, Àlvar, els Vic tingueren que acontentar-se amb hàbits de les diferents ordres militars, sense que es conega una activitat política directament vinculada al servei dels monarques.

Del nou titular de la baronia de Llaurí a la mort d'En Lluís Vic i Ferrer, en Jeroni Vic i Manrique, no hi ha constància de que ocupara cap càrrec al servei de la Monarquia ni de que desenvolupara una activitat política destacada que, en tot cas, degué quedar limitada a l'àmbit estamental i de la Generalitat, on fou insaculat per Felip II per a accedir als oficis de l'Estament Militar. Del seu matrimoni amb dona Rafaela de Montcada, filla de don Guillem Ramon de Montcada, baró de Vilamarxant, i de dona Constança Bou, nasqueren sis fills. El primogènit, Lluís, que va passar a les Índies en companyia de son oncle Pere i allí va morir. El segon, Guillem, rebé l'hàbit de Montesa i casà amb dona Jerónima Bou. Les quatre restants foren dones, Mencia, que casà amb don Lluís de Rocafull, senyor d'Alfarrasí, Anna, casada amb don Martí de Leiva, comte de Monza, Magdalena, monja de San Cristòfol de València, i Agnès. A la seua mort, ocorreguda el 1592, el succeí l'únic fill baró, en Guillem Vic i Montcada, que va morir sense descendència tres anys després, raó per la qual el vincle dels 14.000 sous i la casa-palau i el vincle de les baronies de Llaurí i Matada passaren a son oncle, don Pere Vic i Manrique, ja que don Lluís Vic i Manrique havia mort a Mallorca el 1594.

Precisament la mort del virrei sense descendència havia provocat canvis significatius en la transmissió del patrimoni de la família, especialment pel que fa al vincle dels molins, casa i terres de Cullera, fundat per en Lluís Vic i Ferrer en favor del seu fill segon, Lluís Vic i Manrique, virrei de Mallorca. Segons les clàusules constitutives d'aquest vincle, si aquest darrer moria sense descendència masculina hauria de passar al seu germà Pere, qui heretà els bens de Cullera el 1594 i un any després, a la mort del seu nebot Guillem, els altres dos vincles familiars, reunint així de nou tot el patrimoni del que havia gaudit son pare. La mort del virrei, però, va donar lloc a la constitució d'un nou vincle.

En efecte, "*Don Luís Vich, cavallero professo de la Orden y cavallería del Señor Apóstol Santiago, comendador de la encomienda mayor de Montalván en el Reyno de Aragón, alcayde de Peníscola, gentilhombre de la Casa de su Magestad, virrey y capitán general del Reyno de Mallorca*", redactava personalment el seu testament, escrit en castellà, el 24 de novembre de 1593 a Mallorca⁶⁹. En ell expressava la seua voluntat de ser soterrat,

⁶⁹ Va morir el setembre de 1594. Copia del testament en A. R. V. *Manaments y Empares*, any 1594, llibre 3, mà 28, fol. 34r i ss. i mà 27, fol. 20r i ss. VI. Nota 64.

amb les cerimònies pròpies de l'Ordre de Sant Jaume, en la església disposada pel seu germà Joan, bisbe de Mallorca. En el cas de morir fora del Regne de València, ordenava que, passats cinc mesos de la seua mort, el seu cos fóra traslladat al monestir de la Murta per tal de ser soterrat en la capella familiar. Així mateix establia la llibertat d'algunes esclaves morisques de Granada i esclaus de Berberia, ordenava distintes deixes per al seus criats, patges i gentilhomes i disposava d'alguns béns en favor del seu majordom i del seu secretari. Deixava al seu nebot don Guillem Vic⁷⁰ un escriptori d'Alemanya, al seu germà Àlvar⁷¹ una cadena d'or amb una venera també d'or esmaltada i en ella l'hàbit de Sant Jaume i al seu nebot don Francesc Marrades, fill primogènit de sa germana Anna, per haver estat soldat i ser aficionat a l'exèrcit, un dels seus arnesos d'Alemanya i un estoc antic amb el que havia acompanyat Carles V i Felip II en les guerres, així com un pis-tolet curt i un arcabús llarg.

En tota la resta dels seus béns, i per manca de fills legítims i naturals, nomenava usufructuària vitalícia a sa germana, dona Anna Vic i de Marrades, amb la prohibició de tocar, vendre o alienar la propietat dels censals carregats en favor del seu hereu o que es reesmerçaren en el futur. A la mort d'aquesta, instituïa un vincle establint les vies de transmissió. La primera persona cridada a la successió era el seu nebot, don Jordi Marrades i Vic, fill de sa germana, i els seus fill barons, legítims i naturals, seguint l'ordre de primogenitura, amb la condició de prendre el nom i armes dels Vic. A manca d'aquesta línia, cridava al seu germà Pere Vic i Manrique i descendents barons, al seu germà Àlvar, en iguals condicions, i al seu nebot en Guillem Vic i Montcada, per haver mort el pare d'aquest, Jeroni, el 1592 i als fills barons de Jeroni i de dona Rafaela de Montcada. En el cas de no haver-hi descendència masculina, la filla major o les successives de Pere o Àlvar disposarien del vincle en favor del seu fill baró, seguint igualment l'ordre de primogenitura, amb les mateixes condicions de prendre el nom i armes dels Vic i de no alienar els censals del vincle. Però, faltant totes aquestes línies successories, el vincle passaria al convent de la Murta i serviria per acabar l'altar de l'església major i demés obres començades pels seus predecessors i amb els diners que sobren es pagarien aniversaris i misses per la seua ànima.

⁷⁰ Guillem era fill d'en Jeroni Vic i de dona Rafaela de Montcada i havia nascut el 1569. A la mort de son pare, el 1592, havia heretat les baronies de Llaurí i Matada i en conseqüència els vincles dels 14.000 sous y la casa, així com el vincle de les referides baronies. Va morir el 1595 sense haver tingut descendència del seu matrimoni amb dona Jerònima Bou. *Ibid. Genealogia*, fol. 37v i A. R. V. *Clero*, llib. 1360, fulla 1^a.

⁷¹ No sabem si en la data en la que fou escrit el testament vivien els seus germans Jordi i Francesc. Pere va morir sense fills el 1607.

Malgrat que, com és habitual en aquestos casos, no consta en el testament quins són exactament els béns vinculats, tot fa suposar que es tractava de béns mobles, censals, diners, joies i varis esclaus. Al respecte cal precisar que eren censals carregats sobre la Ciutat de València i altres universitats, perquè expressament ordena que, quan es procedisca a la llucidació dels censals, el posseïdor del vincle no puga disposar dels diners, ans bé, siguen dipositats en la Taula de València fins que siguen reesmerçats sobre la pròpia Ciutat o sobre altres universitats, sota la pena de pèrdua del vincle. Pel que fa als esclaus no emancipats, ordena la venda en pública subhasta, així també com la de tots els mobles, excepció feta d'algunes peces de plata amb les seues armes i la medalla llegada per son pare. Tot seguit disposava que el producte de la venda dels seus béns, així com els diners que ell guardava, es dipositaren en la Taula de València. Ordena també al seu hereu que demane comptes al seu procurador, el notari Joan Guardiola, dels anys que ha administrat la seua hisenda, tant de les rendes de la Comanda Major de Montalbà com de les pagues que ha rebut pel salari d'alcaid i batle de Peníscola, així com de les 5.046 lliures que li va remetre des de Mallorca per a carregar censals sobre la Ciutat de València i de les 2.500 lliures que el referit notari havia carregat sobre València procedents de les rendes que administrava. També se li hauria de prendre compte dels 5.000 sous de renda anual llegats per son pare i que el notari havia cobrat dels censals consignats pel seu germà Jeroni. Tot això hauria de ser dipositat també en la Taula de València, amb la resta, per a que tot s'esmerçara sobre la pròpia Ciutat per tal de constituir el vincle que ordena.

Finalment, recull en el seu testament una relació de totes les joies, objectes valuosos, peces de vaixel·la de plata i diners comptants que guardava en el escriptori de la seua cambra. Valora la plata en 2.500 escuts i l'efectiu en 108 escuts d'or, en dobles de a quatre i de a dos, i 40.000 reals castellans. Amb l'excepció de les joies i peces de plata que quedaven vinculades, la resta hauria de ser venuda i els diners obtinguts incorporats al vincle per carregar censals⁷².

Del testament d'En Lluís Vic i Manrique cal destacar algunes peculiaritats. En primer lloc, la circumstància de posseir un patrimoni integrat exclusivament per béns mobles, ja que per la seua condició de fadrister no havia pogut accedir als estats patrimonials de la família Vic, vinculats amb anterioritat en favor de la línia masculina primogènita. També una clara intenció de constituir un vincle sobre tots els seus béns, perquè tal i com manifesta "*es mi voluntad hasser este vinculo y mayorazgo a fin y effe[c]to y a causa*

⁷² Dona també instruccions al seu hereu per a que recupere uns cofres amb roba i armes, una tenda de campanya i algunes cadires que, procedents de Flandes, encomanà a un comerciant viscaf en una data que no precisa però anterior a 1581.

de conservar la familia de Viques y su nombre, la qual sin hacienda no es posible se pueda mantener ni conservar muchos años". Però, sobre tot, cal destacar de manera especial que mostrara una decisió tan clara de què el vincle estiguera constituït per censals carregats sobre la Ciutat de València i les viles reials, símptoma evident de què, malgrat la forta inflació dels preus experimentada al llarg del segle XVI, les rendes censals constituïen una inversió segura i estable en uns moments en els que l'activitat econòmica donava ja mostres d'aturament. Amb tot i amb això, no deixa de resultar atípic per a la mentalitat de l'època, dominada per l'afany primordial de possessió de la terra i de senyoriu sobre els que poder fonamentar l'adquisició de títols nobiliaris, encara que cal tindre present que, a les darreries del Cinc-cents, el llarg procés de vinculació havia apartat del mercat la major part dels senyoriu valencians.

Tampoc no es pot passar per alt que aquest vincle fora instituït a favor d'un dels nebots del virrei, però no del seu nebot Guillem, fill primogènit de Jeroni, que en aquells moments era el posseïdor dels vincles fundats pels caps del llinatge i que es transmetien per la via de primogenitura masculina. Tampoc cridà als seus nebots Dídac i Àlvar, fills del també germà Àlvar, qui, a manca de successió de Guillem i d'en Pere Vic i Manrique, rebrien de son pare els drets als vincles dels 14.000 sous i la casa i de les baronies, com així va ser. El virrei va triar com a beneficiaria del seu vincle la branca de la seua germana Anna, la última cridada als vincles de les baronies, però tampoc al seu primogènit, en Francesc Marrades i Vic, futur senyor de Sallent, sinó de Jordi, qui per la seua condició de fadrister i de descendent dels Vic per la darrera branca femenina tenia possibilitats molt remotes d'accedir als vincles principals. Sembla, doncs, haver existit una clara voluntat d'evitar la concentració de tots els vincles dels Vic, així com d'afavorir a aquest nebot, criat a la casa dels Vic, qui potser havia acompanyat son oncle a Mallorca, tal i com havia establert al seu testament en Lluís Vic i Ferrer, pare del virrei. Es tractava, doncs, d'un vincle de característiques ben diferents als establerts anteriorment pels caps del llinatge, però que en tot cas reflectia com d'arrelada estava la pràctica de vincular els béns entre la noblesa, fins i tot entre les branques secundaries, i al mateix temps el gran atractiu que exercia entre les classes dominants el viure de les rendes derivades del carregament de censals.

Tornant a la branca principal dels Vic, cal recordar que la línia de primogenitura masculina es va extingir el 1595, amb la mort d'en Guillem Vic i Montcada, nascut el 1569, cavaller de Montesa, qui no va tenir descendència del seu matrimoni amb dona Jerònima Bou⁷³. El seu oncle, en Pere

⁷³ *Genealogía*, fol. 37v . A. R. V. Clero, llibre 1.360, fulla 1^a.

Vic i Manrique, qui havia heretat el 1594 el vincle dels molins, casa i terres de Cullera, per mort sense successió del virrei de Mallorca, estava també cridat, el 1595, a succeir en el vincle del prellegat i en el de les baronies de Llaurí i Matada. Tanmateix, els dos darrers foren reclamats per don Ramon de Rocafull, fill de d'en Lluís de Rocafull i de dona Mencia Vic i Montcada, filla major de don Jeroni Vic i Manrique, germana per tant del darrer posseïdor. Una primera sentència de la Reial Audiència de València de 18 de mars de 1597 reconegué la propietat en favor d'en Ramon, però aquesta fou revocada per una altra del Consell d'Aragó de 15 de febrer de 1599 i en Pere Vic pogué gaudir de la possessió dels tres vincles fins a la seua mort el 1607⁷⁴.

Per manca de successió de Pere, heretà els tres vincles el seu germà don Àlvar Vic i Manrique, casat amb dona Blanca de Castellví, filla de don Miguel i de dona Francesca Mascó. D'aquest matrimoni nasqueren sis fills. El primogènit, de nom Dídac, fou cavaller d'Alcàntera, el segon, anomenat Àlvar, rebé l'hàbit de Montesa, Maria casà amb don Josep Vives, senyor d'el Verger, Isabel, es casà primer amb don Joan de Vila-rasa i després amb don Bartomeu Vives, i finalment Mencia i Francesca, foren monges del convent de San Cristòfol de València. Dídac Vic i Castellví heretà els vincles dels Vic el 1608 per mort de son pare i els usufructuà fins a la seua mort en 1657.

Pel que fa al vincle instituït pel virrei, va ser usufructuat per la seua germana dona Anna Vic de Marrades, fins 1599, data en la que entrà en possessió l'hereu del virrei, Jordi, qui abandonà el cognom patern de Marrades per a adoptar el de Vic en compliment de les disposicions testamentàries de son oncle. Jordi, que fou cavaller de l'Ordre de Calatrava, morí sense fills, o al menys sense fills capacitats per a succeir-lo, en una data posterior al 8 de gener de 1645, quan redactà el seu testament⁷⁵. Seguint les línies successories establertes pel virrei, devia entrar en possessió del vincle el seu germà Pere i els seus hereus, però la mort sense descendència d'aquest el 1607, donava pas a la branca de l'altre germà, Àlvar, mort el 1608, i els seus hereus. Don Àlvar Vic i Manrique havia deixat tres fills, Dídac, Àlvar i

⁷⁴ A. R. V., *Clero*, 1360, fulla 1^a.

⁷⁵ Un fill seu, Lluís Vic i Càrdenes, sent ell i la mare solters, va ser legitimat en les Corts de 1604. MUÑOZ ALTAVERT, M. Ll., *Les Corts valencianes de Felip III (1604)*, (en premsa). Va viure a Mallorca, on es va casar amb dona Violant Despuig. D'aquest matrimoni nasqué Lluís Vic Marrades i Despuig, qui, segons el testimoni de don Dídac Vic, havia estat apartat per son pare de qualsevol activitat política i militar per sa "*incapacitat y desatinades accions*". Aquest fill havia redactat testament a Mallorca el 19 de novembre de 1620 i fou llegit el 5 de febrer de 1647. A. R. V. *Manaments i Empares*, any 1656, llib. 2, mà 20, fols. 13v- 17r. La referència a la data del testament de Jordi se troba en el testament de llur cosí, Dídac, transcrit per ALMARCHE, *op. cit.*, pàg. 228.

Maria. Dídac, senyor de la baronia de Llaurí i posseïdor dels tres vincles de la branca principal, fou qui succeí a don Jordi Vic, *olim* Marrades, en la possessió del vincle del virrei, amb la qual cosa aquest darrer tornava a la família Vic en la línia masculina i se sumava als altres instituïts pel pare i l'avi del virrei, concentrant així els quatre vincles i, per tant, tot el patrimoni familiar.

Don Dídac Vic i Castellví fou no sols el darrer membre baró de la família Vic, sinó també un dels membres més significats de la saga. Els inicis de la seua trajectòria vital estan marcats per la estreta vinculació familiar a la monarquia, ja que fou educat a la cort de Felip II com a patge, "*de que le oímos hazer veración y aprecio y con razón, por lo que aquel Prudentíssimo Monarca, cuydava de acertar las elecciones, haziéndolas por su persona..., especialmente de sus pages, escogiendo siempre los de mayor calidad, acompañada con la virtud*"⁷⁶. Malgrat aquestos inicis prometedors i obtenir l'hàbit d'Alcàntera, la seua projecció històrica no va estar marcada per la política ni per la milícia, sinó per la seua inclinació a l'estudi en el àmbit de la història, les matemàtiques, la literatura i les arts, vinculades aquestes especialment a la culminació dels projectes familiars envers el monestir de la Murta.

Tot i la successiva concentració patrimonial, don Dídac de Vic tingué que fer front a un llarg període carregat de dificultats a causa de l'expulsió dels moriscos. Cal recordar que la branca principal travessava ja certes dificultats a les darreries del XVI i això explica que el cap del llinatge en aquells moments, don Pere Vic i Manrique, assidu assistent a les sessions de les Corts de 1604 celebrades a la capital del Túria, obtinguera una compensació de 1.000 ducats per una sola vegada, mentre que don Àlvar Vic aconseguia 300⁷⁷. Quan el 1607 morí en Pere Vic i Manrique, posseïdor dels tres primers vincles dels Vic, el seu germà Àlvar renuncià a exercir la marmessoria per manca de bens per a poder gastar la quantitat que el primer havia senyalat per a la seua ànima⁷⁸ i en el seu propi testament es lamentava dels deutes que havia tingut que pagar del seu germà Pere, al temps que reconeixia que sense les considerables ajudes de costa del rei i del seu germà, el bisbe de Mallorca, no haguera pogut fer front al manteniment de la seua casa⁷⁹.

⁷⁶ RODRÍGUEZ, J., *Biblioteca Valentina*, Valencia, 1747. Hi ha edició facsímil, amb nota preliminar de J. Fuster, València, 1977, pàg. 111.

⁷⁷ L'assistència a les sessions de Corts del cap del llinatge Vic fou una de les més destacades. En aquestes Corts fou legitimat don Lluís Vic Càrdenes, fill de don Jordi Vic, que per no haver estat procreat dins del matrimoni estava impedit d'accedir al vincle del virrei. MUÑOZ ALTAVERT, *op. cit.*

⁷⁸ Un fragment del testament citat va estar publicat per ALMARCHE, *op. cit.*, pàg. 205.

⁷⁹ *Ibid.*, pàg. 207.

Aquesta situació s'agreuà amb la Pragmàtica de 1609, tenint en compte que una part important del patrimoni d'aquest llinatge descansava sobre unes baronies poblades per cristians nous. La xifra de pobladors de Llaurí, Beniomer, Beniboquer i Matada en 1609, abans de promulgar-se el decret, era de 130 que, en bona lògica, tingueren que abandonar els senyorius⁸⁰. La intervenció de la Monarquia per tal de pal·liar la difícil situació en que havien quedat molts senyors de moriscos, quedà plasmada en una Real Resolució de 9 de juny de 1614, en la que se estableixen les mesures a adoptar en cada cas. Pel que fa al senyor de Llaurí, don Dídac Vic i Mascó,⁸¹ es veié beneficiat per la reducció dels censals i deutoris al fur de vint mil el miler, equivalent a un interès del 5 per cent, i els violaris o responsions anuals a la quarta part del que es solien pagar. No se li senyalava cap quantitat en concepte d'aliments, però es deixava la porta oberta a l'adopció de mesures com aquesta, que tractaven de posar a cobert de les reclamacions dels creditors la part dels ingressos que es considerava necessària per al manteniment de la família⁸². Dos anys després, Felip III feia donació al senyor de Llaurí de totes les terres que havien posseït els seus vassalls moriscos en el reialenc i terme de Corbera⁸³, però el ben cert és que el 1617 es veié forçat a signar una concòrdia amb els seus creditors⁸⁴, decretada pel rei amb sentència del Consell d'Aragó i publicada un any més tard. La situació de les baronies degué ser molt precària al llarg del segle XVII, perquè Beniomer, Beniboquer i Matada quedaren despoblats i Llaurí comptava en 1646 tan sols en 18 veïns, incrementats a 30 en 1692 i estabilitzada la població en 1703⁸⁵.

Com és sabut, l'expulsió dels cristians nous tingué també conseqüències catastròfiques per als censualistes, tant de la Ciutat de València com de les restants viles reials i per al sistema creditici en general. El vincle del virrei no

⁸⁰ BERNAT I MARTÍ, J. S. i BADENES MARTÍN, M. A., *Crecimiento de la población valenciana (1609- 1857)*, València, 1994, pàg. 139. Aquest fogatge fou publicat també el 1901 per P. Boronat i Barrachina i per J. Reglà en 1968, en els seus respectius i ja clàssics estudis sobre els moriscos.

⁸¹ Heretà el vincle dels Mascó per la seua avia materna, dona Francesca Mascó. *Genealogia*, fol. 37v.

⁸² BORONAT I BARRACHINA, P., *Los moriscos españoles y su expulsión*, Valencia, 1901, 2 vols. Hi ha una reedició facsímil amb estudi preliminar de R. García Cárcel, Granada, 1992, II, pàg. 639.

⁸³ A. R. V. *Manaments i Empares*, any 1616, llib. 3, mà 29, fol. 19- 20.

⁸⁴ A. R. V. *Clero*, llib. 1360. Es tracta d'un llibre memòria de les responsions que està obligat a pagar segons la referida concòrdia i que va elaborar el mateix Dídac.

⁸⁵ BERNAT I MARTÍ i BADENES MARTÍN, *op. cit.*, pàg. 179 i 196. PÉREZ APARICIO, C., "El fogatge de 1703. Nuevos datos para la historia demográfica del País Valenciano", en *La población valenciana. Pasado, presente y futuro*, Alicante, 1998, 2 vols., I, pàg. 77.

degué ser una excepció. La rebaixa del preu dels diners al 5 per cent anual decretada per la monarquia i l'alteració del boixart per part de la Ciutat de València, entre d'altres mesures, no sols provocaren una pèrdua de rendabilitat dels censals, sinó el que era pitjor, una manca de la confiança en el sistema financer de les principals institucions. Aquesta situació anà agreujant-se al llarg del segle XVII com a conseqüència de la difícil conjuntura econòmica, els problemes de l'abast, la mala administració de les rendes municipals i les intermitents suspensions de la Taula de Canvis, de tal manera que a l'inici del Set-cents, la Ciutat de València, per exemple, devia als censualistes les pensions endarrerides des de 1684 i estudiava la forma de poder amortitzar les 2.150.000 lliures de capital⁸⁶. En aquestes circumstàncies, les condicions del vincle instituït pel virrei, que obligaven a esmerçar de nou els censals amortitzats, impedièn qualsevol intent de reconversió del patrimoni i ben segur abocaren a una pèrdua molt important de la seua rendabilitat⁸⁷.

Així doncs, en les primeres dècades dels segle XVII, la família Vic havia experimentat una forta davallada en l'àmbit de la política. Front una trajectòria familiar caracteritzada per una estreta col·laboració amb el govern de la Monarquia, que havia dut els seus membres a desenvolupar missions de gran responsabilitat en l'esfera diplomàtica, política, religiosa i també al front d'importants institucions regnícoles, Dídac, posseïdor dels quatre vincles dels Vic a mitjans del segle XVII tan sols podia exhibir el seu hàbit de l'Ordre d'Alcàntera. Les primeres dificultats econòmiques aparegudes a les darreries del XVI, se convertiren en la fallida de la hisenda familiar a partir de 1609. Però el llinatge dels Vic encara havia de patir un altre imponderable, com era la manca de successió masculina i, en conseqüència, la seua desaparició. El 1595 s'havia extingit la branca de primogenitura masculina amb la mort sense fills de don Guillem Vic i Montcada, fill de Jeroni Vic i Manrique. Un any abans, havia mort sense successió el virrei, don Lluís Vic i Manrique; el 1607 havia passat el mateix amb la línia de don Pere Vic i Manrique i ara, en 1656, quan Dídac, l'únic fill baró de don Àlvar Vic i

⁸⁶ En una situació semblant es trobava la Generalitat, raó per la qual els creditors censualistes, fonamentalment les institucions religioses, la noblesa i les oligarquies urbanes en general clamaven al rei per a obtenir una solució. REIZÁBAL GARRIGOSA, S., "Análisis sociológico de los censalistas de la 'Ciudad' de Valencia", *Saitabi. Revista de la Facultad de Geografía e Historia*, XXXIX, Valencia, 1989, pàgs. 99- 118. FELIPO ORTS, A., "La situación financiera de la ciudad de Valencia durante la segunda mitad del seiscientos", *Studia Historica. Historia Moderna*, 13, Salamanca, 1995, pàgs. 177-189. GIMÉNEZ CHORNET, V., *Comte i raó. La hisenda municipal de la ciutat de València en el segle XVIII*, València, 2002, pàgs. 72- 75.

⁸⁷ No ha estat possible saber el valor dels censals que constituïen el vincle del virrei, però una relació de les pensions, feta el 1666, dona una xifra a penes superior a les 250 lliures. A. H. N., *Consejos*, leg. 21.868, exp. 2, copia 3, fol. 14r- 23r.

Manrique, redacta el seu testament, se lamenta no sols de la manca de successió pròpia, sinó de que això comporta la desaparició del nom dels Vic, perquè ningú dels que havien de succeir-li duia aquest cognom. Aquesta circumstància es devia també, en part, a que el mateix Dídac, no havia tingut descendents: “...llegó a muy anciano sin contraer matrimonio, de que le hizo severíssima y prudente quexa el Rey nuestro Señor Felipe IV, año de 1645, y con fundamento, pues con aquella su remisión se nos ha desaparecido en Valencia tan notabilíssima alcurnia...”⁸⁸. En efecte, a la seua mort, el 1657, s’extingien totes les branques masculines cridades a la successió dels vincles i entraven en joc les línies femenines, mitjançant les quals les armes, el cognom i els vincles dels Vic passaven a incorporar-se a altres llinatges. D’aquesta manera, a la pèrdua del poder polític i a la decadència econòmica se sumava ara, definitivament, l’ocàs del llinatge.

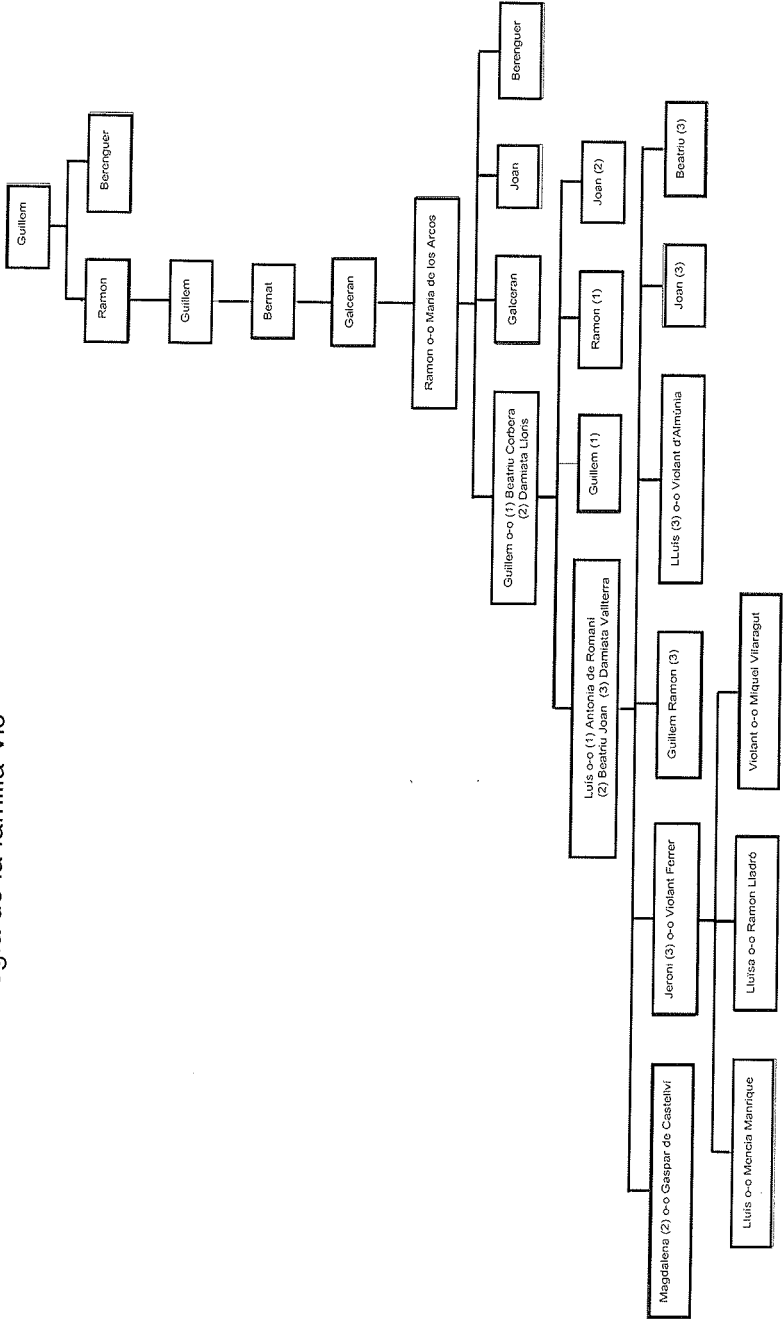
En efecte, la mort de Dídac, el darrer baró Vic, va produir canvis significatius pel que fa a les línies de transmissió, d’acord amb les disposicions testamentàries establertes en cada cas. Per una banda, la separació dels vincles i, al mateix temps, el desencadenament de diversos litigis per la possessió entre els descendents de les branques femenines, litigis que encara estaven actius a començament del segle XVIII i continuaren al llarg de la centúria. El vincle del prellegat i el de les baronies desencadenaren un plet entre don Lluís Lloris, senyor d’Alfarrasí, en la seua condició de besnét de dona Mencia Vic i Montcada, filla de Jeroni Vic i Manrique, i don Bartomeu Soler de Marrades, besnét d’Anna Vic i Manrique, entre d’altres. El vincle dels molins, casa i terres de Cullera i el vincle del virrei anaren a parar a en Jeroni Vives i Vic, fill de Maria Vic i Castellví i nét d’Àlvar Vic i Manrique, però a la seua mort es produí una nova separació i nous litigis. Pretenien el vincle del virrei Anna Maria Vives i Vic, neta d’Àlvar Vic i Manrique, comtessa de Cervelló⁸⁹, i el monestir de la Murta, mentre que els bens de Cullera se radicaren per mitjà de dona Anna Maria Vives i Vic en els comtes de Cervelló, encara que no mancaren els litigis, a finals del segle, entre el comte de Cervelló, el marquès d’Albaida i el comte de Sallent⁹⁰.

⁸⁸ *Vt.* nota 76.

⁸⁹ FELIPO ORTS, “La ascensión social...”, pàgs. 255- 256.

⁹⁰ Aquestos plets familiars, la transmissió dels vincles i el procés de desvinculació seran objecte d’un pròxim treball.

Genealogia de la familia Vic

Genealogia de la família Vic

